УДК 343.1:342.737(477)
DOI https://doi.org/10.32844/2618-1258.2020.5-1.27

МИРОШНИЧЕНКО Т.М.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ НОРМАТИВНОГО ЗМІСТУ ЗАСАДИ НЕДОТОРКАННОСТІ ЖИТЛА ЧИ ІНШОГО ВОЛОДІННЯ ОСОБИ У ХОДІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ДОКАЗУВАННЯ

THE CERTAIN ISSUES OF NORMATIVE CONTENT IMPLEMENTATION OF THE INVIOLABILITY PRINCIPLE OF PERSON'S HOUSING OR OTHER OWNERSHIP IN THE COURSE OF CRIMINAL PROCEDURAL EVIDENCE

Вітчизняне законодавство, урегульовуючи відносини у сфері кримінального судочинства, підносить приписи щодо недоторканності житла чи іншого володіння особи до вищого ступеня нормативності – загальних засад кримінального провадження. У ст. 13 КПК закріплено принципові положення, якими мають керуватися посадові особи, які ведуть процес: «Не допускається проникнення до житла чи іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим судовим рішенням, окрім випадків, передбачених законом». Проникнення до житла, про яке йдеться у ст. 233 КПК, не є слідчою (розшуковою) дією, а лише створює передумови проведення в них слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій та деяких заходів забезпечення кримінального провадження з метою збирання доказів. Системне тлумачення нормативного змісту ч. 1 ст. 233 КПК у сукупності з положеннями ст. 13 КПК дає змогу дійти висновку про те, що проведення слідчих (розшукових) дій, окрім огляду і обшуку з дозволу слідчого судді, можливе лише за добровільної згоди особи. Водночас слід використовувати практику Європейського суду з прав людини, обов'язкову для застосування (ст. 8 КПК). Згідно зі ст. 8 Європейської конвенції з прав людини, втручання державних органів у права заявників не порушує згадану статтю, якщо воно здійснене «згідно із законом», його цілі є пропорційними шкоді, яка ними заподіюється. Тож, використовуючи Конвенцію як акт прямої дії, суди вправі давати дозвіл на проведення слідчих (розшукових) дій за результатами розгляду відповідних клопотань. Задля забезпечення прав і законних інтересів особи, у житлі якої проводиться обшук, слід внести доповнення до кримінального процесуального закону, якими унормувати статус адвоката як учасника, що надає правничу допомогу не лише свідку, а й іншим особам, права та законні інтереси яких обмежуються під час кримінального провадження.

Ключові слова: *засада недоторканності житла чи іншого володіння особи, правозастосування, слідчі (розшукові) дії, збирання доказів, судовий контроль.*

Domestic legislation, regulating relations in the field of criminal justice, raises the requirements for the inviolability of housing or other property of a person to a higher degree of regulation - the general principles of criminal proceedings. In Art. 13 of the CPC enshrines the basic provisions that should guide the officials conducting the process: "It is not allowed to enter the home or other property of a person, conduct a search or search in them other than by a reasoned court decision, except as provided by law."Penetration into housing, referred to in Art. 233 of the CPC is not an investigative (investigative) action, but only creates the preconditions for conducting investigative (investigative), covert investigative (investigative) actions and some measures to ensure criminal proceedings in order to gather evidence. Systematic interpretation of the normative content of Part 1 of Art. 233 in conjunction with the provisions of Art. 13 of the CPC allows us to conclude that the conduct of investigative (search) actions, in addition to inspection and

© МИРОШНИЧЕНКО Т.М. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального процесу (Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого)

search with the permission of the investigating judge, is possible only with the voluntary consent of the person. At the same time, the case law of the European Court of Human Rights, which is binding (Article 8 of the CPC), should be used. In accordance with Art. 8 of the European Convention on Human Rights, interference by public authorities with the applicants' rights does not infringe that article if it is carried out "in accordance with the law" and its objectives are proportionate to the harm they cause. Therefore, using the Convention as an act of direct action, the courts allow the case to conduct investigative (investigative) actions based on the results of consideration of the respective petitions. In order to ensure the rights and legitimate interests of the person whose home is being searched, amendments should be made to the Criminal Procedure Code to regulate the status of a lawyer as a participant providing legal assistance not only to a witness but also to others whose rights and legitimate interests are limited. criminal proceedings.

Key words: *principle of inviolability of housing or other property of a person, law enforcement, investigative (search) actions, collection of evidence, judicial control.*

Вступ. Одним із пріоритетних напрямів удосконалення кримінального процесуального законодавства і практики його застосування є забезпечення реалізації прав особи в кримінальному провадженні. Чинний КПК установив концептуально нові підходи до нормативного врегулювання правових процедур, пов'язаних із захистом прав і законних інтересів особи у сфері кримінальної юстиції. Серед правових засобів посилення механізмів захисту прав і свобод учасників кримінального провадження від незаконного і необґрунтованого обмеження особливого значення набувають засади кримінального провадження як приписи вищого ступеня нормативності порівняно зі звичайними правовими нормами, що набули властивостей прямої дії у випадках неврегулювання або неоднозначного врегулювання питань кримінального провадження (ч. 6 ст. 9 КПК).

Оскільки основним видом діяльності у кримінальному процесі є доказування, актуальними залишаються проблеми ефективної реалізації нормативного змісту засад кримінального провадження у процесах відповідної спрямованості.

Тематика наукових досліджень щодо забезпечення права особи на недоторканність житла чи іншого володіння особи під час кримінального провадження традиційно належала до тих, що привертають увагу дослідників через потенційну можливість обмеження цього права, втручання з боку органів правопорядку до сфери приватності людини. У різний час науковий пошук у цьому напрямі здійснювали такі науковці, як Ю.П. Аленін, М.В. Багрій, О.В. Білоус, І.В. Вегера-Іжевська, І.В. Гловюк, О.М. Дроздов, О.В. Капліна, В.І. Маринів, О.Г. Шило та ін. Водночас вивченню проблемних аспектів реалізації нормативного змісту засади забезпечення недоторканності житла чи іншого володіння особи у ході кримінального процесуального доказування у науці кримінального процесу приділялось недостатньо.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз окремих проблем реалізації нормативного змісту засади недоторканності житла чи іншого володіння особи у ході кримінального процесуального доказування, формування пропозицій щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства та практики його застосування.

Результати дослідження. Недоторканність житла чи іншого володіння особи, закріплена у ст. 30 Основного Закону, є одним зі складників особистої недоторканності та тісно пов'язана із конституційним правом на невтручання в особисте та сімейне життя, гарантованим ст. 32 Конституції України. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р. (далі – Конвенція) також комплексно декларує ці права: «Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції» (ч. 1 ст. 8 Конвенції). Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) у своїх рішеннях, заснованих на ст. 8 Конвенції, неодноразово зазначав, що держава у своїй діяльності має не просто утримуватися від порушення цих прав, а й діяти за певних обставин так, щоб гарантувати їх забезпечення.

Вітчизняне законодавство, урегульовуючи відносини у сфері кримінального судочинства, підносить приписи щодо недоторканності житла чи іншого володіння особи до вищого ступеня нормативності – загальних засад кримінального провадження. У ст. 13 КПК закріплено принципові положення, якими мають керуватися посадові особи, що ведуть процес: «Не допускається проникнення до житла чи іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим судовим рішенням, окрім випадків, передбачених ... КПК».

Згідно із Законом, під житлом особи розуміється будь-яке приміщення, яке знаходиться у постійному чи тимчасовому володінні особи незалежно від його призначення і правового статусу та пристосоване для постійного або тимчасового проживання в ньому фізичних осіб, а також усі складові частини такого приміщення... Під іншим володінням особи розуміються транспортний засіб, земельна ділянка, гараж, інші будівлі чи приміщення побутового, службового, господарського, виробничого та іншого призначення тощо, які знаходяться у володінні особи (ч. 2 ст. 233 КПК).

Попри надане Законом визначення житла чи іншого володіння особи чимало положень КПК залишаються предметом наукової полеміки. Деякі автори визначають норми ст. 233 КПК як «непередбачувані» та «незрозумілі» [1], такі, що суперечать іншим у статтях 234, 237 КПК [2, с. 123].

Певна ясність у поняття «житло» була внесена Постановою Верховного Суду України № 5-299кс15 від 24.03.2016. Під житлом із позиції Верховного Суду розуміються «предмети матеріального світу, які перебувають законно або незаконно у фактичному стабільному (тривалому) і безперервному володінні фізичної особи та призначені, пристосовані або спеціально обладнані для розміщення або зберігання її майна, вирощування або виробництва продукції, забезпечення побутових та інших потреб особи, а також оснащені будь-якими пристосуваннями (огорожею, запорами, сигналізацією, охороною тощо), які роблять неможливим або ускладненим проникнення до них». При цьому зазначення про законне чи незаконне володіння як житлом, так і іншим володінням особи вказує на будь-які підстави набуття особою фактичного права володіння цим майном.

За результатами аналізу практики ЄСПЛ із порушення ст. 8 Конвенції в юридичній літературі окремі науковці також доходять висновку про те, що в ній поняття «житло» тлумачиться досить широко та охоплює не лише «домівку», а й інші об'єкти, які за законодавством України житлом не визначаються, а належать до іншого володіння особи, що «створює для власних правоохоронних органів складніші умови, ніж у країнах Європи» [2, с. 124].

Думається, що вітчизняний законодавець у редакції ч. 2 ст. 233 КПК лише розділив об'єкти, що знаходяться під гарантіями ст. 8 Конвенції, на «пристосовані до житла» і такі, що «непристосовані до житла». Але при цьому вони залишаються житлом у сенсі, який надає їм ЄСПЛ. У рішенні по справі «Баклі проти Сполученого Королівства» останній зазначає про те, що у ст. 8 Конвенції немає нічого, що б свідчило на користь того, що концепція «житло» має обмежуватися резиденцією, яка о б л а ш т о в а н а (розр. – Т.М.) відповідно до чинного законодавства. Виходячи з фактичних обставин скарги, ЄСПЛ визнав те, що захистом ст. 8 Конвенції охоплюється циганська кибітка (шатро).

Проникнення до житла чи іншого володіння особи, про яке йдеться у ст. 233 КПК, є передумовою проведення у них слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій та деяких заходів забезпечення кримінального провадження. Усі вони спрямовані на отримання доказів. Ст. 13 КПК забороняє будь-яким державним органам, посадовим особам порушувати право на недоторканність житла або обмежувати його інакше, ніж у порядку, передбаченому законом. Водночас ч. 1 ст. 233 КПК заборонено будь-кому (а не лише повноважним суб'єктам кримінального провадження) проникати до житла чи іншого володіння особи з будь-якою метою інакше як лише за добровільною згодою особи, яка ними володіє, або на підставі ухвали слідчого судді.

Не надто глибокий аналіз чинного кримінального процесуального законодавства допомагає дійти висновку про те, що слідчий суддя постановляє ухвалу про дозвіл на проникнення до житла чи іншого володіння особи з метою проведення в них відповідних процесуальних дій, спрямованих на збирання доказів: огляду (ст. 137 КПК), обшуку (ст. 234 КПК), слідчого експерименту (ст. 240 КПК), обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи (ст. 267 КПК), застосування деяких заходів забезпечення кримінального провадження (ст. ст. 159, 167 КПК). Тому ми не погоджуємося з О. Атамановим, який уважає, що зі змісту ст. 233 КПК «жодним чином не випливає, що проникнення до житла чи іншого володіння особи може мати місце з метою проведення в них обшуку, навіть у випадку, передбаченому ч. 3 ст. 233 КПК... Формула «проникнення» дорівнює обшуку – пережиток старого КПК» [3]. Хоча й не прямо, а опосередковано, нашу позицію підтверджує законодавець, закріпивши ст. 233 КПК у розділі III «Досудове розслідування», главі 20 «Слідчі (розшукові) дії».

Саме по собі проникнення до житла чи іншого володіння особи, на наше переконання, не є слідчою (розшуковою) дією, як уважають деякі автори [1], а лише створюють умови для проведення слідчих (розшукових) дій, які на відміну від проникнення мають пізнавальну спря-

мованість, тобто здійснюються з метою збирання доказів. Тому нормативні положення ст. 233 КПК слід уважати правилами загального характеру, що застосовуються усякий раз, коли виникає необхідність у проведенні процесуальних дій у житлі під час кримінального провадження.

Окрім огляду, обшуку, про які йдеться у ст. 13 КПК, передбачена можливість проведення у житлі слідчого експерименту з дозволу суду (ч. 5 ст. 240 КПК). Таке «доповнення» до норми-принципу, викладеної у ст. 13 КПК, ледве витримує критику з огляду на основоположний характер засад кримінального провадження. І Конституцією у ст. 30, і КПК у ст. 13 забороняється лише огляд і обшук без умотивованого судового рішення, про слідчий експеримент мова не йдеться. Зважаючи на таку властивість засад, як наскрізний характер їх дії впродовж кримінального процесу, видається, ч. 5 ст. 240 КПК, якою впроваджена можливість з дозволу слідчого судді проводити слідчий експеримент у житлі, не узгоджується з базовою нормою, закріпленою у ст. 13 КПК, а тому ситуація, що склалася, потребує законодавчого втручання.

Слід зазначити також, що під час кримінального провадження виникає необхідність у проведенні в житлі не тільки обшуку, огляду та слідчого експерименту, а й інших слідчих (розшукових) дій, таких як допит, пред'явлення для впізнання, освідування. Зазвичай це може бути пов'язано з хворобою особи, зумовлено її похилим віком, що перешкоджають прибуттю за викликом слідчого, прокурора, слідчого судді. Нерідко виклик не здійснюється з тактичних міркувань і пояснюється бажанням запобігти розголошенню даних досудового розслідування або тиску на особу з боку заінтересованих осіб.

Чи правомірним буде проведення вищезгаданих слідчих (розшукових) дій з огляду на вимоги засадничих положень ст. 13 КПК та загальних положень проникнення до житла ч. 1 ст. 233 КПК? Позитивна відповідь на це питання означатиме допустимість доказів, отриманих за результатами проведення цих слідчих дій у житлі чи іншому володінні особи.

В юридичній літературі висловлюється думка про те, що, застосовуючи буквальний спосіб тлумачення ч. 1 ст. 233 КПК, можна дійти висновку: допит, освідування, пред'явлення для впізнання може бути проведено в житлі чи іншому володінні особи лише за добровільною згодою особи, яка ним володіє, або на підставі ухвали слідчого судді, крім випадків, передбачених ч. 3 ст. 233 КПК [4, с. 61]. Між тим за наявності закріпленої у законі засади щодо недоторканності житла слід застосовувати системне тлумачення нормативного змісту ч. 1 ст. 233 КПК у сукупності з положенням ст. 13 КПК. Ураховуючи значення терміна «проникнення» як «вторгнення в закрите чи не закрите приміщення або житло, яке здійснюється (без відповідного дозволу) всупереч волі громадян, які проживають, працюють або через інші обставини законно перебувають (або в даний час відсутні) в цьому місці» [5], можна дійти протилежного висновку, а саме: проведення усіх інших, окрім огляду і обшуку з дозволу слідчого судді, слідчих (розшукових) дій (за винятком невідкладних), можливо лише за добровільної згоди особи.

Водночас слід мати на увазі практику ЄСПЛ, яку держава Україна зобов'язана застосовувати з огляду на вимогу іншої засади кримінального провадження, передбаченої ст. 8 КПК, – верховенства права. Нормативною базою, що використовує ЄСПЛ під час прийняття рішень, є Конвенція. Згідно зі ст. 8 цього документу, втручання державних органів у права заявників не порушує згадану статтю, якщо воно здійснюється «згідно із законом». За європейськими стандартами судочинства законними можна вважати обмеження права на недоторканність житла, якщо: 1) вони мають правову основу; 2) їх цілі є пропорційними (відповідними) шкоді, яка ними заподіюється; 3) діють тимчасово; 4) під час їх застосування не допускається будь-яка дискримінація; 5) є підконтрольними суду; 6) не застосовуються до кола абсолютно недоторканних прав і свобод; 7) про їх уведення інформується світове співтовариство; 8) паралельно з ними існує механізм поновлення незаконно порушених прав та свобод; 9) у законі передбачена можливість їх оскарження [6, с. 144].

Аналіз цих вимог порівняно з нормами чинного вітчизняного законодавства свідчить про те, що національні правові норми у цілому відповідають міжнародним. Тож, на нашу думку, використовуючи Конвенцію як акт прямої дії, суди у згаданих процесуальних ситуаціях вправі надавати дозвіл на проведення слідчих (розшукових) дій у житлі за результатами розгляду відповідних клопотань слідчого, прокурора. Тим самим буде забезпечено здійснення судового контролю як гарантії реалізації особою права на недоторканність житла. Уважаємо за доречне також у цьому зв'язку доповнення ч. 1 ст. 303 КПК пунктом 7-1 такого змісту: «Дії слідчого, прокурора під час проведення у житлі чи іншому володінні особи слідчих (розшукових) дій». Переконані, що надання заінтересованим особам, у житлі яких проводяться слідчі (розшукові) дії, права на їх оскарження до суду, слугуватиме ефективним засобом від зловживань під час проведення таких

дій, сприятиме дотриманню законності у ході кримінального провадження і, як наслідок, отриманню інформації, допустимої як доказ.

Право на недоторканність житла, як бачимо, не є абсолютним. Найбільш суттєво його обмежує обшук як слідча (розшукова) дія, що здійснюється на підставі ухвали слідчого судді. За законом обшук проводиться слідчим, прокурором (ч. 1 ст. 236 КПК). Надання доручення по проведенню цієї слідчої (розшукової) дії оперативним підрозділам є незаконним, а отримані відомості за результатами її проведення – недопустимими як докази за критерієм неналежності суб'єкта збирання доказів.

Локальний предмет доказування необхідності проведення обшуку під час звернення повноважних суб'єктів із відповідним клопотанням до слідчого судді становлять обставини, передбачені ч. 5 ст. 234 КПК, а саме: чи було вчинено кримінальне правопорушення; чи мають значення відшукувані речі і документи для досудового розслідування; чи можуть бути доказами відомості, що містяться у відшукуваних речах і документах; чи знаходяться у зазначеному в клопотанні житлі відшукувані речі, документи або особи; чи є обшук за встановлених обставин найбільш доцільним та ефективним способом відшукання та вилучення вказаних об'єктів пошуку. При цьому вимога доведення того, що відшукувані речі і документи мають значення для досудового розслідування зумовлює обов'язок надання інформації щодо індивідуальних або родових ознак речей і документів (п. 7 ч. 3 ст. 234 КПК). Також має бути доведено, що відшукувані об'єкти мають зв'язок із даним кримінальним провадженням. На це звертає увагу ЄСПЛ у своєму рішенні у справі «Смирнов проти Росії», де було вказано, що невизначене формулювання обсягу доказів дає можливість органу влади на власний розсуд вирішувати, які матеріали підлягають вилученню. У результаті це може призвести до виїмки деяких особистих речей, окрім тих об'єктів, які стосуються справи. ЄСПЛ із цього приводу зазначав, що відсутність указівки на конкретну мету обшуку є порушенням ст. 6 Конвенції. Для дотримання зазначеної вимоги суд уважає за необхідне відмовляти в задоволенні клопотань про обшук.

Разом із тим ЄСПЛ звертає увагу на те, що іноді під час звернення до суду за дозволом на проведення обшуку у житлі повноважним суб'єктам складно конкретизувати об'єкти пошуку, наприклад у ситуаціях, зумовлених необхідністю термінового проведення слідчої (розшукової) дії. У таких випадках ЄСПЛ припускає можливість відходу від указаної вимоги (рішення у справі «Алексанін проти Росії»). У справі «Шер та інші проти Сполученого Королівства» суд, ураховуючи рівень суспільної небезпеки широкомасштабних терористичних актів за участі великої кількості осіб, використання ними в процесі здійснення злочинів кодових слів, уважає виправданою неможливість дотримання вимоги конкретизації об'єктів пошуку.

Як бачимо, ЄСПЛ у своїй практиці досить виважено підходить до оцінки конкретної ситуації, пов’язаної з обмеженням права на недоторканність житла чи іншого володіння особи, ураховуючи при цьому наявність підстав для втручання, «необхідного в демократичному суспільстві», як цього вимагають приписи ч. 2 ст. 8 Конвенції. З огляду на змістовне наповнення правових позицій указаної статті Конвенції, видаються необґрунтованими рішення окремих слідчих суддів про відмову в задоволенні клопотань про дозвіл на обшук, в яких висловлюються позбавлені будь-якої правової аргументації думки щодо недопустимості проведення обшуку під час здійснення досудового розслідування «економічних злочинів» [8].

На окрему увагу в контексті новацій правового регулювання кримінального процесуального доказування заслуговує встановлена законом вимога обґрунтування у клопотанні про дозвіл на обшук неможливості отримати речі, документи у добровільному порядку шляхом витребування або за допомогою інших слідчих (розшукових) дій (п. 8 ч. 2 ст. 234 КПК). Тим самим у кримінальний процес упроваджується алгоритм дій сторони обвинувачення у напрямі від спроб отримання об'єктів пошуку у добровільному порядку до отримання дозволу від слідчого судді на тимчасовий доступ до речей і документів і далі – до обшуку, що свідчить про намагання законодавця максимально звузити сферу примусу у ході збирання доказів.

Думається, що означений підхід до врегулювання кримінально-процесуальних відносин не сприяє виконанню завдання швидкого розслідування кримінальних правопорушень. Такої думки дотримуються і практичні працівники, які вважають, що відмова в задоволенні клопотань про дозвіл на обшук, аргументована положеннями п. 8 ч. 3 ст. 234 КПК, у подальшому може призвести до знищення доказів фігурантами, бо основною доказовою базою під час розслідування багатьох злочинів є первинні документи. Тож після отримання запиту чи ухвали на тимчасовий доступ до цих документів відбувається їх знищення або надається підтвердження про втрату (викрадення), або ж здійснюється передача адвокату, що у подальшому унеможливлює проведення швидкого та повного розслідування [7].

Дійсно, закон не визначає процесуальної форми витребування, як і порядку проведення тимчасового доступу до речей і документів, що істотно знижує їх результативність на відміну від обшуку, який справедливо вважається ефективним способом збирання доказів. Послідовне виконання вказаних процесуальних дій стороною обвинувачення насправді може призвести до втрати доказів, оскільки, не отримавши речі і документи у добровільному порядку та зустрівши згодом перешкоди під час виконання ухвали слідчого судді на надання тимчасового доступу до речей і документів, сторона обвинувачення неефективно витрачає оперативний ресурс. Водночас зацікавлені особи отримують можливість і час для пошкодження та знищення важливих для розслідування речових доказів і документів.

Уважаємо, що слідчий суддя, суд під час вирішення питання про надання дозволу на обшук повинен ураховувати ці та інші обставини конкретного кримінального провадження, зокрема цінність речей та обстановку, в якій речі й документи знаходяться. У разі коли речі мають значну матеріальну, культурну чи історичну цінність, а обстановка, в якій вони знаходяться, – доказове значення, речі і документи слід отримувати шляхом проведення обшуку. Процесуальна форма цієї слідчої (розшукової) дії надійно забезпечить схоронність отриманих речей і документів, належне фіксування ходу та результатів процесуальної дії і, як наслідок, ефективне досудове розслідування.

У продовження зазначеного доцільно звернути увагу на недавні зміни ч. 1 ст. 236 КПК «Виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи», що полягають у наданні можливості особам, чиї права та законні інтереси можуть бути обмежені або порушені, користуватися послугами адвоката. Безумовно, це є черговим кроком законодавця по наповненню нормативним змістом засади недоторканності житла у контексті правового забезпечення законності дій сторін у ході збирання доказів. Утім, слід зазначити, таке доповнення зумовлює необхідність внесення відповідних змін до інших статей КПК. Так, ми підтримуємо пропозицію І.В. Вегери-Іжевської доповнити ст. 223 КПК окремою частиною, у якій слід передбачити загальне положення такого змісту: «Слідчий, прокурор не мають права заборонити учасникам слідчої (розшукової) дії, яка проводиться в житлі чи іншому володінні особи, користуватися професійною правничою допомогою адвоката» [4, с. 76]. Водночас слід також внести зміни до п. 25 ч. 1 ст. 3 КПК «Визначення основних термінів Кодексу», які полягають у доповненні словосполучення «інша особа, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування» словами «та її адвокат».

Висновки. Недоторканність житла чи іншого володіння особи є однією зі складових частин особистої недоторканності та тісно пов'язана з конституційним правом особи на невтручання в особисте та сімейне життя, гарантоване Конституцією України. Проникнення до житла чи іншого володіння особи є передумовою проведення в них слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій, спрямованих на збирання доказів. У житлі чи іншому володінні особи, окрім огляду та обшуку, проведення інших слідчих (розшукових) дій є законним за добровільної згоди їхніх власників чи з дозволу суду. Правовою базою для цього є Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, приписи якої є нормами прямої дії.

Список використаних джерел:

1. Неводнича Л.О. Підстави проникнення до житла чи іншого володіння особи: проблеми законодавчого регулювання. URL: https://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1830%3A130418-12&catid=213%3A5-0418&Itemid=263&lang=ru.
2. Назаренко П.Г. Принцип недоторканності житла чи іншого володіння особи: загальнотеоретичний аналіз. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право».* 2016. С. 122–124.
3. Атаманов О. Проникнення правоохоронців до житла заради доказів. Наскільки правомірні такі дії з погляду закону. *Закон і бізнес*. 28.09–04.10.2019. № 38(1440). С. 1.
4. Вегера-Іжевська І.В. Забезпечення права на недоторканність житла чи іншого володіння особи в кримінальному провадженні. Харків, 2019. 231 с.
5. Лист Верховного Суду СРСР від 23 червня 1983 р. № 01-16/31-83. *Материалы судебной практики Верховного Суда СССР*. 1983. № 47. С. 56.
6. Маляренко В.Т. Перебудова кримінального процесу у контексті європейських стандартів. Київ, 2005. 510 с.
7. Желтухін Є. Обшук vs приватне життя: як знайти баланс? *Юридична газета*. 2018. № 35(637).